Мазурок О.С.

ЛИСТИ Ю.Ю.ЖАТКОВИЧА ДО В.М.ГНАТЮКА ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЗАКАРПАТТЯ З ІНШИМИ УКРАЇНСЬКИМИ ЗЕМЛЯМИ ТА РОСІЄЮ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Відрадно, що в останні роки помітно зріс інтерес громадськості до історії України. До наукового обігу вводяться невідомі досі архівні документи й матеріали, по-новому висвітлюється історичне минуле нашої Вітчизни, повертаються незаслужено забуті імена представників національної науки і культури. Це повністю стосується й історії західноукраїнських земель, зокрема Закарпаття, яке тривалий час перебувало під владою Угорщини, а з 1867 р. і аж до її розпаду – Австро-Угорщини, хоч не менш драматичною була історія краю й у наступні десятиріччя. У цьому плані заслуговує на увагу постать закарпатського історика, етнографа і перекладача Юрія-Калмана Юрійовича Жатковича (1855–1920), про якого широкому загалу читачів майже нічого невідомо.

Народився Юрій Жаткович у сім'ї професора (вчителя) церковного співу Ужгородської учительської семінарії. 1876 року він закінчив міську гімназію, а 1881 року – Ужгородську духовну семінарію і був направлений парохом у село Іза поблизу Хуста. З початку січня 1887 р. і аж до самої смерті Жаткович працював священиком у Стройному біля Сваляви і письмоводителем Свалявського собору, а з 1895 р. – ще й благочинним того ж собору.

Великим був рід Жатковичів, з якого вийшли відомі культурні й громадсько-політичні діячі Угорської, а в XX ст. – Підкарпатської Русі, походив із села Жатківці Шаришського комітату. Старший брат Юрія – Павло (1852–1916), емігрувавши в 1891 р. з родиною до Америки, був там головним редактором (аж до 1914 р.) часопису "Американсько-руський вісник". Син Павла – Григорій Жаткович (1886–1967), який народився в селі Голубине поблизу Сваляви, став згодом першим губернатором Підкарпатської Русі. "Рід Жатковичів, – писав активний громадсько-політичний діяч Закарпаття Августин Штефан, який особисто знав багатьох членів цієї родини, – був відомий на Пряшівщині, Мукачівщині і серед закарпатців в Пітсбургщині. Незважаючи на

сильні і багаті ворожі сили, Жатковичі працювали за народ і за віру, їх праця була корисною"[1].

Юрій Жаткович – автор численних наукових розвідок з історії Угорської Русі. Його перу, зокрема, належать "Князь Федір Коритович", "Кілька слів про руських, які живуть в Угорщині, Історичний нарис", "Нарис історії Грушівського монастиря на Угорській Русі", "Етнографічний нарис угро-руських" та багато інших праць, написаних українською мовою. Крім того, Ю.Жаткович створив солідні дослідження й угорською мовою – "Історія руської церкви в Мармарощі", "Історія заселення Мармороша", "Історія історіографії угорських русинів", "Залежність Мукачівської єпархії від Ягерських єпископів та її прагнення звільнитися від цієї залежності" та ін. Вони були опубліковані в історичному журналі "Szaszadok" ("Віки"), що виходив у Будапешті. Окремі дослідження Жатковича друкувалися у журналах та газетах, які видавалися у Львові[2].

"Відкрив" Юрія Жатковича українському читачеві, а Жатковичу – українську історію і культуру відомий вчений, етнограф і фольклорист, молодший соратник І.Я.Франка Володимир Михайлович Гнатюк (1871–1926). Вони зустрілися вперше навесні 1896 р. під час другої наукової подорожі Гнатюка на Закарпаття у Стройному, хоч листувалися ще з осені 1895 року.

Завдяки Володимиру Гнатюку та за його активною допомогою Ю.Жаткович встановив творчі контакти з багатьма представниками української, російської, чеської, словацької науки і культури. Епістолярна спадщина Жатковича свідчить, що він листувався з І.Франком, М.Грушевським, С.Томашівським, М.Кордубою, Є.Перфецьким, Ф.Главачком, Г.Стрипським, М.Врабелем, С.Цамбелем, О.Ашботом та ін. Завдяки Гнатюку, який регулярно надсилав або ж сам привозив Жатковичу книги з історії й культури України і заохочував його до наукових студій, останній був знайомий з працями М.Грушевського, М.Кордуби, С.Томашівського, В.Антоновича, О.Огоновського, Д.Яворницького, М.Костомарова, Я.Головацького, М.Драгоманова, Б.Грінченка, О.Пипіна, К.Заклинського та ін. Він перекладав угорською мовою твори І.Франка, Ю.Федьковича, М.Вовчка, М.Коцюбинського, І.Нечуя-Левицького, І.Тургенєва, А.Чехова й таким чином ознайомлював угорських читачів з передовою українською й російською літературою.

Нами виявлено 89 листів Юрія Жатковича до Володимира Гнатюка за 1895–1914 р., з яких 65 зберігається у ЦДІА України у Львові і 24 – у Львівській державній науковій бібліотеці ім. В.Стефаника. Їх загальний обсяг становить 218 рукописних сторінок різного формату. Усі

листи, крім чотирьох, датовані автором. Найбільше листів припадає на 1896 р. – 26, 1897 р. – 14 і на 1898 р. – 12[3].

Ці листи дають можливість грунтовніше вивчити характер культурних і наукових зв'язків Закарпаття з іншими українськими землями та Росією в другій половині XIX – на початку XX ст., виявити коло наукових та громадських інтересів не тільки їх автора, а й адресата. Вони містять відомості про те, як один з представників закарпатської інтелігенції розумів питання про етнічну приналежність русинів, яке воно становить значний науковий інтерес.

Юрій Жаткович порушував у листах питання про соціально-економічне і політичне становище закарпатських українців, стан і завдання дослідження історії та етнографії краю, зв'язки між населенням всіх українських земель, домовлявся про друкування своїх праць у львівських виданнях тощо.

Велику групу листів (їх 16) об'єднує тема: якою мовою слід писати закарпатським літераторам й історикам, а також видавати часописи для народу. На противагу місцевим москвофілам Жаткович виступав прихильником української мови, якою писали Котляревський, Шевченко, Марко Вовчок, і критикував тих, хто, не знаючи досконало російської літературної мови, намагався поширювати її серед народу[4].

Зазначимо, що питання про українську мову Юрій Жаткович розглядав у тісному взаємозв'язку з проблемою етнічної приналежності автохтонного населення Закарпаття. У листах, наукових працях, зокрема в "Етнографическом очерке угро-русских", який і досі практично невідомий науковому світові, він підкреслював, що русинами називає тих жителів Угорщини, які належать до малоруського народу, що живе в Південній Росії, Галичині і на Буковині, і які є греко-католиками. До них він не відносив не тільки "инородных греко-католиков Угорщины", а й інородних русинів цієї країни, оскільки останні, на його думку, "уже давно утратили свои народни свойства"[5].

Аналізуючи думки угорських і німецьких учених щодо назви "русин", "рутен", "орос", Жаткович підкреслював, що русини Угорщини так само, як їх галицькі та південноросійські "сродники" віддавна відокремлювали себе від великоросів, яких, як він пише, "москалями зовут"[6]. У листах, названій праці для визначення етнічного статусу українського (русинського) населення Угорської Русі Жаткович вживає терміни "русский народ Угорщины", "русин", "русска". Термін "русняки", яким користуються угорці, вважає образливим і тому, на його думку, вчені не вживають його.

Порушував Юрій Жаткович і принципово важливу проблему в історичній науці – проблему автохтонності закарпатських русинів. На

його думку, угорці уже застали тут слов'ян, частина яких згодом злилася із пришельцями, "а друга часть, – зазначав він, – до днесь подержала народность свою и бесіду. Ид сим послідним причисляеме и русинов"[7]. Себе Жаткович вважав українцем. Так, у листі Гнатюку від 16 грудня 1896 р. він писав: "Вы хочете знати, якого я становища со взором мало-руського вопроса? Я по убіжденію держу себе сыном мало-руського народа, того народа, который совсім так отдільний е от велико-русского, як, нпр., от польского или болгарского". А приблизно через три роки (вересень 1899 р.) він повторював: "Я, як Вам ото уже давно видомо, русин, т.е. твердо стою при самостийности мало-руського народа и языка".

Автор листів висловлював свої міркування щодо процесу утворення загальнонаціональних літературних мов, їх діалектів, вказував на взаємозв'язки і взаємовпливи споріднених мов. Разом з тим слід сказати, що в питанні про мову він не був послідовним. Пропагуючи ідею української літературної мови для всіх, хто, як він писав, належав до "мало-руського народу", сам писав "язичієм", в чому легко переконатися з листів, які публікуємо.

Особливий інтерес становлять ті листи, в яких йдеться про переклад на угорську мову творів І.Франка, М.Вовчка, Ю.Федьковича, І.Нечуя-Левицького, А.Чехова та інших. Ймовірно, що вже під час першої зустрічі з Гнатюком, довідавшись про літературну й громадську діяльність Івана Франка, його авторитет серед демократичних кіл Наддніпрянської України та Росії, Жаткович вирішив познайомити й угорських читачів з творами Каменяра. У листі до Франка від 17 червня 1896 р. він просить у нього дозволу на переклад збірки "В поті чола"[8]. У передмові до цієї збірки Жаткович писав: "Угорські читачі, майже всі без винятку, вважають, що існує лише одна російська література, та, яку вони знають за творами Пушкіна, Гоголя, Тургенєва, Толстого і т.д. Насправді ж, існує ще мало-руська (українська, русинська) література. Безумовно, що сьогодні найбільш плідним представником цієї літератури є автор пропонованих оповідань др. Іван Франко"[9].

Окремі листи розкривають історію перекладу Юрієм Жатковичем на угорську мову відомого протесту "І ми в Європі", складеного і підписаного в червні 1896 р. І.Франком, В.Гнатюком, О.Терлецьким, М.Павликом та іншими представниками прогресивної східногалицької інтелігенції (всього 23 підписи), в якому вони виступили на захист закарпатських українців, які, як підкреслювалося в документі, "і походженням, і традицією історичною та літературною, і з погляду на тип етнографічний та усну словесність... частина того українсько-руського народу, що заселює східну частину Галичини і полудневу часть

Росії..."[10]. Жаткович не тільки переклав і опублікував цей документ в угорськомовних газетах, але й подав Гнатюку адреси ужгородських та орашівських знайомих, які б розповсюджували "Протест".

Характеризуючи Юрія Жатковича як історика, етнографа та культурного діяча Закарпаття, Володимир Гнатюк, який добре знав його, писав у 1904 р. так: "Коли б до його праць приложити остру мірку нової критики, то можна б їх сильно покалічити. Коли одначе візьмемо до уваги, що Жаткович як бідний сільський парох, не мав змоги бувати по центрах науки і познайомитися докладно... з усіма її вимогами, що все зроблене доконав на селі, в глибоких горах, не розпоряджаючи бібліотекою, ані більшими матеріальними засобами на куплю книжок..., то мусимо признати, що він зробив багато. Він перший з між угорських русинів успів вибитися з-поза вузького кругозору тамошніх інтелігентів"[11].

Тут ми публікуємо лише 27 листів Ю.Жатковича до В.Гнатюка, які, на нашу думку, становлять найбільший інтерес для науковців, не втрачаючи надії опублікувати їх усі. Оригінали листів, які подаються під номерами 2, 10, 18, 21, 22, 23, 25, зберігаються у рукописному відділі наукової бібліотеки ім. В.Стефаника у Львові, фонд В.Гнатюка, 208; інші – у ЦДІА України у Львові, фонд 309 (Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка), оп.1, спр. 2270.

Усі пропоновані читачеві листи публікуються вперше. Тексти листів подаємо мовою оригіналу, зберігши всі особливості тексту джерела. Лише, виходячи з поліграфічних можливостей, опущено графему "ъ", а літеру "ѣ" передаємо літерою "і". Крім того, пишемо слова "хотя", "хотів" замість "готя", "готів". За сучасними нормами виправлено пунктуацію (наскільки це було можливо). Деякі авторські скорочення і пропущені слова подано в квадратних дужках. Усі підрядкові пояснення, а в кінці публікації поширені примітки зроблено нами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Августин Штефан. За правду і волю. Спомини і дещо з історії Карпатської України. Книга друга. Торонто. Канада, 1981. – С. 236.

2. Докладніше про історичні погляди Ю.Жатковича див: Мазурок О.С. Історія Закарпаття в епістолярній спадщині Ю.Жатковича // Тези народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 160-річчю Тивадара Легоцького (26–27 жовтня, 1990).– Мукачево, 1990; Його ж: З історії написання та публікації "Заміток етнографічних з Угорської Русі" Ю.Жатковича // Тези III народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження

Олександра Маркуша (25–26 жовтня, 1991).–Хуст, 1991; Його ж: у співавторстві із В.Зілгаловим: Листи як джерело для вивчення культурних зв'язків Закарпаття з іншими українськими землями та Росією в епоху капіталізму. Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку // Тези доповідей республіканської наради (грудень, 1988).– К., 1988.

3. Докладніше справа виглядає так: у листі від 30.X.1895 р. відсутній його кінець, і ця дата поставлена в архіві. Листа від 2.I.1897 р. датовано у бібліотеці, а від 8.III.1896 р. – в архіві. Лист від 10.02.1896 р. та за 1897 р. (без місяця і дня) датовано нами на основі аналізу їх змісту.

У 17 листах при наявності авторської дати у бібліотеці або архіві чомусь поставили свої, але, на жаль, помилкові дати. Наприклад, лист від 5.XI.1895 р. датовано невірно 5.XI.1898 р., від 27.VII.1898 р. – 27.X.1898 р., від 2.XII.1898 р. – 2.XII.1913 р., від 8.V.1903 р. – 8.V.1900 р., від 21.VII.1903 р. – 21.VI.1900 р. і т.д. Цікава доля листа від 14.III.1899 р., початок якого знаходиться в архіві, а закінчення – у рукописному відділі бібліотеки. До всього цього у першому випадку його помилково датували 19.III.1899 р., а в другому – 14.III.1897 р.

4. Докладніше про це див: Мазурок О.С. Проблеми української мови у листуванні Ю.-К.Жатковича з В.Гнатюком. Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні // Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.).– Ужгород, 1993.

5. Відділ рукописних фондів Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН України. Фонд 29-2. Спр.27. – С.2.

6. Там же. – С.3.

7. Там же. – С.4. Докладніше про те, як розумів Ю.Жатковиц питання етнічної приналежності закарпатських русинів див.: Мазурок О.С. Юрій Жатковиц як історик та етнограф // CARPATIKA – КАРПАТИКА. Актуальні питання історії, історіографії і культури країн Центральної і Південно-Східної Європи. Вип. 2. – Ужгород, 1993; Його ж: Невідома праця закарпатського історика // Новини Закарпаття, 27 травня 1993 р. На сторінках газети "Новини Закарпаття" вперше повністю друкувалася праця Юрія Жатковича "Етнографическій очерк угро-русских". Див. випуски цієї газети за 27 травня, 3, 10, 24 червня, 8, 22, 29 липня, 5, 19, 26 серпня, 2, 16, 23 вересня, 14, 28 жовтня, 16, 25 листопада, 2 грудня 1993 року.

8. Відділ рукописів Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка АН України. Фонд 3. Спр. 1613. – С.505.

9. Цит. за: Штернберг Я.І. До історії перших перекладів творів Івана Франка на угорську мову // Наук. зап. УжДУ. – Ужгород, 1957. – Т.XXV. – С.125.

10. Франко Іван. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Т.46. – К., 1986. – С.340. Див. також: Мазурок О.С. Роль Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка у вивченні історії Закарпаття // CARPATIKA – КАРПАТИКА. Актуальні проблеми історії і культури Закарпаття. Вип. 1. –Ужгород, 1992; Його ж: Іван Франко і Закарпаття // Новини Закарпаття, 10 липня 1993 року.

11. Гнатюк В. Два ювілеї. ЛНВ. – Львів, 1904. – Т.XXVIII. Кн. XII. – С. 206–207.

* * *

ЛИСТИ

ЮРІЯ ЖАТКОВИЧА ДО ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА ЗА ПЕРІОД З 1895 РОКУ ДО 1912 РОКУ

1

5 листопада 1895 р.

Почтенный господине!

По рекомендаціи шуриновя моих изволили Вы писати мні о переводі моего мадьярского сочиненія "Етнографическій очерк Угро-Русских"[1]. Я готов перевести сіе сочиненіе на наш угро-русский язык, если токмо обезпеченій буду об изданіи его. Прошу таже, извольте отписати мні, при яких условіях было бы наклонно товаришество имени Шевченка[2] издати сочиненіе мое.

Понеже у нас еще никто не пишет фонетиков, то я не знаю так писати, и во переводе я бы употреблял етимологическу правопись.

Вы бы весьма одолжили мене, если бы еще заслали мні нісколько каталогов про вашу литературу.

Я от давна любил бы быти во Львові, но пока еще не удалося, но надіюся, что весной 1896-го года будеме ся видити с Вами во Львові.

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 895, ноября 5-го
Ваш покорный слуга:
К. Юрій Жатковиц, священник

2

27 листопада 1895 р.

Почтенный господине!

Щиро благодарю Вас, что Вы так подробно изволили писати мні о трудах, относящихся ко історіи Великого княжества Литовского. Но понеже я не народную, но прагматическую історію желал бы читати сего княжества, то прошу отписати мні, котрый труд есть прагматически написанный во сем ділі?

На днях говорил я со О.Мустяновичем, приходником Кушницким[1], одним найбольшим и найщирійшим другом русского народа, об изданіях товарищества им. Шевченка, котори и он получил. Он во том убіжденіи, что сіи сочиненія не мож и не вольно давати нашому русскому народу, понеже, с одной части, мы фонетику никогда не даме завезти между наш народ, а, с другой же части, язык сих изданій настолько ополяченный есть, что наш народ не понял бы оный, иземше оту часть ачей нашого народа, котра близ Ваших границ жикет, и котору мы "поляками" или "верховинцами" называеме. Во прочем и нашое общество св. Василія Ве[ликого [2] тем путем желает ити во ділі народного просвіщенія, на котором тов. им. Шевченка ходит.

Я уже начал писати мой "Етнографическій очерк Угро-Русских" и надіюся, что концом місяця януарія рукопись уже у Вас будет.

Не знаю, упознаете ли Вы сочиненіе Евменія Сабова "Христоматія церковно-славянских и угро-русских литературных памятников с прибавленіем угро-русских народных сказок на подлинных нарічіях", Унгвар, 1893, ибо если Вы не упознаете сей труд, то я охотно пошлю Вам один екземпляр[3].

С отличним почтеніем пребываю во
Стройні 1895, нов. 27
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

3

4 січня 1896 р.

Почтенный господине!

Ваш лист, котрый Вы с брошюрами заслали мні, мав ся затратити уже у мене, так як пакет Ваш не я сам, но дочка моя розобрала, и она мні ніякий лист не подала.

Извольте у якого книгопродавца заказати, чтобы на мое имя со воспеплатов заслал труд Антоновича "Історія княжества Литовского"[1] и труд др. Франка "Варлаам и Іоасаф"[2].

Надіуся, что Вы уже получили до теперь письмо от г. Ев. Сабова, понеже и я рекомендовал Вас ему. Моя мадьярска "Етнографія" токмо у ки дни выйдет из печати, и по обіщанію моему разом зашлю Вам еден екземпляр.

У нас май тяжко еще русинови зайти у сейм, як у вас, понеже у нас агрессія мадьярска и жидовска еще десять раз больша, як у вас правительства и поляків. Но и грошей богато треба на вибор, так як у нас без 10–15 тысяч золотых лиш тот може быти выбратися у сейм; при сим стоит правительство и жиды. Я не упознаю у нас такого русина, котрый мог бы за один выбор только грошей удати.

Общество св. Василія еще все лиш при планах и нич не подает дільного. Мні Юлій Дрогобицкій, епископ Крижевецкій во Хорватской Краине, под відомством которого суть и банатски русини[3], е мой сродник и разом товариш. Я таже радостно дам Вам рекомендацію так ко нему, как и ко брату его, Кириллу, который е священником у Крисочінцах. Имію и у Банаті сродников так священников, як и світских чиновников, ко которым такожде радостно дам Вам рекомендаціи. Но в перед у себе хочу иміти честь видити Вас.

Іоанн (?) Фенцик на мое воззваніе сділает Вам предложеніе о поданіи етнографических матеріалов. Он есть 18–19-рочний молодый чоловік, сын редактора "Листка"[4]. До теперь был сельским писарем у сусіднем селі Дусині[5], но 1-го января оставил свое місто и не знаю, куда поділся. И так тоже не знаю, найдет ли его Ваш лист.

Моя "Етнографія" русска уже не далеко е от окончанія и до 20-го января неотмінно у Вас будет.

Благополучного нового рока желаю Вам
и со отличным почтеніем пребываю
во Стройні 896, янв. 4
Ваш ко услугам готов Юрій Жаткович,
священник

4

17 лютого 1896 р.

Почтенный господине!

Благодарю Вас за фотографію, хотя донька моя, котра минувших вакацій виділа Вас во Голятині[1], ото каже, ож ся фотографія не вірна, бо Вы о много май хороший на вид.

Прошу Вас, будьте ласкави из трудом моим[2] так обводитися, як Вы найлутшим будете видіти. Я знаю найлутше, что дуже бы нужно нашому народу иміти так читальни, як и сельски касси. Сельски касси самое правительство хоче завести, но хотяй уже давно обсуждается се діло, однакож якось не могут его уладити. Заведеніе читальнув за ото е у нас тяжкое діло, бо мало у нас теперь грамотних людей.

Я совершенно согласный со мнінієм "Нового Время"[3] о Ваших изданіях, понеже и я найцінным считаю бібліографическі изданія Ваши и из всіх книг, что я от Вас получил, мні найлутше нравится VIII том тов. им. Шевченка, и за ото будьте ласкаві заслати мні труды "Слово о полку Игореві" и "Правда Русская".

Труд Антоновича и Иловайского[4] о Великом княжестві Литовском я ледви могу читати, бо таким поганим языком е писаный, який я до теперь не читал, хотя от 25 рокув немало русских и иных славлянских трудов перечитал я. Надіуся, что на пасхальних феріях будеме ся видіти и тогди обговориме всі нас интересующи діла.

В прочем со отличным почтеніем
пребываю во Стройні февр. 17. года 1896
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович,
священник

5

16 травня 1896 р.

Почтенный господине!

Получил я засланни Вами книги и благодарю Вас так, як и мои доньки, котри дают поздоровляти Вас. Я с дня на день все ліпше чую ся и надіюся, что на осінь совсім уже здоровый буду. Из тых священников, у котрых Вы бывали, я до теперь только с Дусинским, Матяцком говорив и он дуже жалує, что Вы у него не найшли способного чоловіка, котрый бы был так послужил, як у мене М.Фотул[1]. Редактор, которому я заслал перевод "Порабощенного народа"[2], ото пише, ож по поводу открытія Millenuma[3] столько діла мае, что еще до теперь не мав часу прочитати рукопись мою.

Во ділі моих "Етнографичних очерков" я бы ото желав, обы чім больше появилося из них, если не вшытко во "Етнографичним збірнику", – розуміется, не разно частинами, як можно?

Сдісь посылаю Вам подписаний мною на 6 місяців (...)*. Я скорше от 6 місяцей не могу перевести оти повісти, что я избрал от Федьковича

*Неразбірливе одне слово.

вот М.Вовчка. "Подолію"[4] я скоро наверну Вам, бо я уже читаю еи и до теперь уже много интерессантного для меня як историка, найшол во ней. Дуже бы я рад был, кобы Вы написали мні коротку (5–6) строки біографію так Федьковича, як и М.Вовчка, обы я их мог помістити во началі моего перевода, понеже мадьярска публіка до теперь и по имени не упознает сих Ваших изрядных писателей.

Вы принесли были мні "Повісти О.Федьковича". Часть I. Львів, 1890 из чего ото угадую, что появилися и больше сяких частей от рока 1890-го до теперь. Если се так е, то закажить их мні у друкарни тов. им. Шевченка, и я радо заплачу их ціну, а засланни и М.Драгомановым избранны "Повісти Осипа Федьковича"[5] тотчас наверну Вам.

Я бы Вам ото радыв, чтобы Вы на вакаціях посітили Унгварску школицу, бо там Вы май цікавши діла найдете як етнограф и філолог, не (...) на (...)* Буковині, у Марамороши, а при сем, идучи на Унгвар, могли бы Вы и мене посітити.

Хочете знати, что нового тут у нас? Могу сказати, что дуже цікавое для Вас и ото: на днях получил я из Пешту письмо от єдного товариша ного, который єст лат[инского] обряда священник и министеріальный переводчик русского языка, тот самый, котрый подав мні для Вас адресу Л.Чопея[6]. В сем письмі между прочим ото пише: "Який-то львовскій русскій патріот, по имени Гнатюк, ходив недавно у Вас и много говорив из твоим вірником Фатулом. Одна довга статя появилася вот него сими днями во львовском журналі "Діло"[7]. На конці статі своей он ото предлагает, чтобы Ваша русска молодеж ишла до Львова учитися. Если еще будеш из сим паном говорити, скажи ему, ож если пише, то най пише розумни речи. Я из его статі учинив вытяг, который появился во газеті "Pesti Naplo"[8]. Не хотячи шкодити, коли пользу не могу сділати, я загладил діло, замолчал имя міст тих, по которых он ходив. Отой н[омер] "Діла" я запрятав собі, бо, признаюся, дуже добрі зарисованни во нем оті бідни справи, котри и я сам упознаю совершенно".

Отже видите, что я Вам говорив, коли Вы у мене были. Но я хорошо розтолковав товаришу моему, ож не нужно было ничего прикрывати или умолчати во моем интересі. И я бы дуже любыл читати статьу Вашу во "Ділі".

В прочем со отличним почтеніем
пребываю во Стройні 1896, мая 16
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

*Неразб. два слова.

6

13 червня 1896 р.

Почтенный господине!

Прочитал я всі повісти Вовчка, Федьковича и Франка и вот что досудил. Я хочу насам перед перевести весь том "В поті чола"[1], так як повісти Франка суть a la Zola наймодерніши и так найинтересантніши для мадьярской публики. Но ко сему мні нужно получити соглашеніе автора, которое я не знаю, як маю пріобрісти?[2] Если сей том появится, тогды, если поживу и здоров буду, хочу перевести на один том по 2–3 повісти М.Вовчка, Федьковича, и если достану от Вас Нечуя и других мало-русских писателей.

Из "Зорі" я пока еще лиш біографію Франка читав и дуже м ся дивовав, ож редактор помістив во журналі своем так примітивну и ни нич не годну путаницу.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 1896, юня 13
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

7

25 червня 1896 р.

Почтенный господине!

Сдесь отсмлаю перевод брошюры Вашей[1] и готов пріятися и за корректуру[2].

Я ни нужным, ни удобным не считаю моей подписи на брошюрі, так як у заглавіи уже сказано е, ож она писана от Галицийских русинов. Одна помилка е во брошюрі. Президент Мадьярскои Академии наук не гр[аф] Зичи, но барон Етвеш, сын того самого Етвеша, о котором и во брошюрі упоминатся.

Труды Шевченка я уже переслав нашому поетови. Он, Николай Матей, есть священником во Малом Быстрі[3], близ Нижних Верецки[4], и если Вы хочете быти у него, то, идучи до мене, идіть из Волувця[5] до Верецких, а оттуду на Быстрий. F.Hlavacek[6] пока еще не был у мене.

Історію литературы мало-русскои Огоновского[7] прошу приністи мні для извлеченія нікоторих данных.

О всіх прочих ділах, о которых Вы писали мні, поговорим лично.

С отличним почтеніем пребываю
во Стройні 1896, юня 25
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

8

21 жовтня 1896 р.

Почтенный господине!

Я уже нетерпеливо ожидав Ваш лист, а теперь, доставши его, спішу отвічати Вам. Я не потребую 50 примірников "Етнографического збірника"[1], но токмо 5 примірников. Вы писали были мині, что я получу 25 зол[отых] за друкованый аркуш, и так надіюся, что маю получити выше 50 золотых ремунераціи*.

Я рад буду редаговати проектовану Вами для народа енциклопедичну газетку и разом буду старатися все сділати, чтобы обезпечити появленіе ея так во матеріальном, як и во духовном отношеніи, и результат во свой час напишу Вам.

Перевод в "Поті чола" сими днями заслал для изданія первостепенной газети мадьярской "Budapesti Hirlap"[2] и ответ ся духом отпишу Вам, як скоро достану. "Буковина"[3] дуже ми ся подобать про ея умірений напрям во всяком отношеніи и, если буду мати часу, охотно буду писати для неи.

Вы обіщали заслати мні для переводу драматическія сочиненія др. Франка. Прошу таже си сочиненія, и разом хотя для однократного прочитання, слідующія сочиненія: 1. "Діло", 1882, ч.13; 2. "Справоздане"** дирекціи ц[исарско] к[оролевской] гимназіи академическои у Львові" за рок школьный 1882 і 83; 3. "Справоздане" той же гимназіи за рок школьный 1881 і 82; 4. Михаил Коссак. "Короткий погляд на монастыри и монашество русске", Львов, 1867; 5. Матвій Номис. "Украински приказки, присловля и таке инше"[4]. 6. Головацкий. "Народныя пісни Галицкои и Угорскои Руси"[5]. 7. Драгоманов. "Историческія пісни мало-русского народа"[6]. "Малорусския народныя преданія и казки"; "Нови украински пісни про громадски справы"; "Политични пісни украинского народу XVIII–XIX столітія"[7]. 8. "Славлянскія извістія"[8], за год 1889, ч. 52; 9. Повісти Нечуя[9] и Чайченка[10] и такожде нісколько из новіших повістей др. Франка. Як будете ласкави заслати мні си сочиненія, то назначить, як долго могу я каждое задержати у себе.

Туй вертаю Вам "Історію" Огоновского, из которой я выписал краткий очерк русскои литературы до нашествія татар, и мало-русской литературы от Котляревского. Сіи мои очерки небавом появлятся в первостепенной газеті "Magyar Szemle"[11].

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 896, окт. 21
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

* Тобто гонорару.
** Тобто звіт.

9

5 листопада 1896 р.

Почтенный господине!

Сдісь посылаю Вам мою біографію[1], и если будете потребовати ки дополненія или об'ясненія, я радо подав Вам оти.

Благодарю Вас за присланныя мні книги. На сей час довольно будет сих для мене и так други зашлете мні послі же. Теперь почну перевод дити навперед "Украдене счастье" дра Франка. Постараюся довідатися и отписати Вам адресы таких богословов Унгварских и Пряшевских, котри бы готовы были разпространяти Ваш "Протест". О том, вступлю ли я во члены тов. им. Шевченка и "Просвіти"[2] – отпишу Вам докладнее позніше.

Вы обіцяли мині заслати "Жите и слово"[3], но пока я не получил, лиш ото число, что Вы принесли бы мні с "Протестом" Вашим.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 1896. нов. 5
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

10

[2 січня 1897 р.][1]

Почтенный господине!

Я пока еще не получил водбиток моей праці и так думаю, что не получу, лиш тогды, як Вы наверните до Львова.

Хотяй я "Зорю"[2] не перечитал всю, однакож ото, что я до теперь читав из неи, мині ся дуже сподобало, и так радо буду си и по сему принимати. Вы пока еще не заслали мні твори Котляревского, хотяй я дуже бы любив читати его "Енеиду". Подобно любив бы я перечитати и I том "Етнографичного збірника"[3]. За справу тов. им. Шевченка я читав в "Буковині", но судити о ней доти не могу, доки не прочитаю Статуты его.

Общество св. Василія рішило издавати часопись, и я буду си редактором. Но хотяй я приготовил уже матеріал для 2–3 номеров, однакож друковати си пока еще не мож, бо в Унгварі не е теперь такои друкарні, котра бы мала довольно русских букв и русских наборщиков, и так часопись, як кажу, токмо от апріля I-го буде выходити. По недостатку русских букв и наборщиков общество и "Місяцеслов"[4] свой у Вас во Львові дав друковати.

В первостепенной политической газеті "Budapesti Hirlap" с дня 10-го декембря появилася повість др. Франка "Грицкова школьна наука" с слідующим поясненієм: "Грицкова школьна наука" – новий наш роман почнемо первого дня нового року сообщати. Между сим подаемо на обширніши статі в нашем фелетоні. Диесь подаемо мы мало-руську повість др. Ивана Франка, который понынї есть найвыдатніший представитель мало-русскои писменности и которого труды уже переведено на больше европейски языки. Мадьярский переводчик его есть К.Жаткович, гр[еко] – кат[олический] священник и намістник, который цілый том перевел на бесводобный язык наш. Сдается, что сей том неубавки найдет своего издателя. Литературни прикметы др. Франка суть совсім модерни, но дух и напрям его совсім самостоятельный; с благородным оружием борет ся он про слова без того, чтоб се шкодило цикавости".

Розумієтся, что я к переводу "В поті чола" приложил не токмо біографию, но и характеристику літературной діятельности др. Франка[5]. За "Порабощаемый народ", за "Украденное счастье" и за "Камінное сераце" пока еще и до теперь нич не знаю. Не буду ли мати непріємностей, если в моей часописі поміщати стану статі и разсуждения из книг "Просвіти" с назначенієм имени автора?

Так як теперь проходят день у день свята, а по святах я маю ходити по соборі для рочного посіщения, то до марта місяця не могу с домов никуда пущатися. Димитрій Гебей[6] наміряется выбрати в Америку и то, между прочим, за ото, бо на общом засіданіи об[щества] св. Василія як директор общества получил единогласно вотум недовірія. Я теперь перекладую "Кармелюка" от Марка Вовчка.

Щастя Вам на новый рок желает
Ваш К.Юрій Жаткович

11

26 лютого 1897 р.

Почтенный господине!

По желанію Вашему сдісь отсылаю Вам обратно Котляревского. Дуже и дуже сподобав ся он мині и лиш ото жалую, чого не пишуть мало-руськи письменники и нині таким языком и с таков ортографіов, як писали Котляревский и его сверстники. Тогди бы діло мало-руських о много лутше ширилося и о много больше прихильников мало, як нині, коли таким поганым языком и таков безсмысленнов ортографіов пишуть, что и читати погано здорового смаку чоловіку.

Будьте ласкави заслати мні монографію Костомарова "Гетьманство Ивана Выговского", "Юрія Хмельницкого" и "Руину", котрі во XIV и XV томі "Русскои историческои библіотеки" мали появитися. Прошу разом роздобыти и заслати мні и сочиненіе: Корнелій Заклинскій – "Зношеня цісаря Рудольфа II з козаками и пр."[1], а также "Справоздане дирекции ц[исарско] к[оролевской] гимназіи академичной во Львові за рок 1881/82-ой" так як я хочу написати обширну розправу по-мадьярски о козаччині, и для сего діла суть мні потрібни помянути праці.

Сеи минуты получил я Ваш лист с "Протестом". Я на Вас не гнівался и не могу гніватися, навпаки, я Вам до смерти благодарный за услуги, что Вы мні сділали.

"Протест" я духом переведу и сділаю все, чтоб в якой-нибудь газеті появился. Правда, ож жидовско-мадьярски газети, як (...)* поляков не дуже схотять помістити "Протест", но у нас, греко-католиков, є своя мадьярска газета "Keleti"[2], при которой я состою головным соработником, так, если не инде, то во "Keleti" и должен буде "Протест" появитися.

Статю Матея в "Буковині" я не только читал, но разом и спрятав собі ото число "Буковини"[3]. Я теперь перекладую "Три як рідни брати" Федьковича.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 1897, февр. 26
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

12

10 березня 1897 р.

Почтенный господине!

Получил я Вашу посылку и благодарю Вас. Буду ся змагати чім скорше навернути книги, за котри пишете. Я поки еще не прочитав ни давни, ни нови Статуты тов. им. Шевченка и так не могу записатися во члени.

Я перевел "Протест" Ваш и разослал во дві часописі, но пока еще ни во одном не появился. За нашу нову часопись не могу Вам нич сказати, так як еще не получил дальшого увідомленія от об[щества] св. Василія.

Ож где и коли будуть друковатися мои переводы – не могу Вам точно сказати, так як видавци не дуже охотно берут ся на изданіе моих переводов из мало-руського языка, бо боят ся, ож мадьярска публика

*Нерозб. одне слово.

не дуже схоче читати таки "простицки" речи, як я перевел. Перевод брошюры "Порабощаемый народ" до теперь уже чотыри выдавци навернули мині, и днесь отсылаю си п'ятому для изданія, но не могу знати, ци повезет ся теперь діло.

Нового у нас только то, что в Пешті одна комиссія непрерывно занимается с способами, як бы мож помочи матеріально нашому народу и так воздержати его от емиграціи. Ся комиссія позавчора передала желанія и предложенія свои министрам, котри все обіщали учинити для русинов все путем законодательства и администраціи, что лиш можно.

Хотяй я не знаток по части филологіи, однакож знаю, что язык живого народа подобный есть живому дереву, на котром непрестанно одно галузя утпадует, а другое наростает. Но знаю разом и ото, что (...)* не существует народный язык, но токмо in abstracto, то есть ни один народ не иміет один общий язык, но язык его иміет больше-меньше нарічій, котри то нарічія больше или меньше суть близки еден ко другому.

Из етого, по-моему, ото слідует, что каждей народ должен іміти свой литературный язык, котрый иміет выробытися из всіх нарічій того языка, приявши в себе из каждого нарічія оти свойства так во лексикальном, як и во грамматическом отношеніи, котри найболіе соотвітствуют духу того языка. А если при сем який недостаток уявится во литературном языкі, то сей недостаток должен быти пополненый из такого языка, который найближе стоит и найлутше есть пополненыйсный из тых языков, котри из единого кореня происходят с новообрабатываемым языком.

А теперь, будьте ласкави, повісти мні: иміет ли мало-руський народ литературный (т.е. постоялу граматику, ортографію и пр.) язык, или ніт? А если иміет, то язык "Зорі" или Драгоманова есть той литературный язык, или же, як я вірую, язык О.Огоновского и Ст[епана] Качалы?[1] Я так вижу, что язык Огоновского, Качалы, Барвинского[2] о много ближе стоит ко языку Котляревского и его товаришей, як язык "Зорі", Драгоманова и пр.

Розуміют ли всі мужики украинскій язык "Зорі", Драгоманова et comp.? – не знаю, но ото знаю, что наши мужики о десять раз ліпше зрозуміли бы не токмо язык Огоновского et comp., нежели язык Драгоманова et comp., но и язык Тургенева, Гоголя и пр.

И теперь, будьте ласкави, и скажіть: яким бы языком издавати нашу часопись: ци Стройненским, ци Раковецким, ци Унгварским, ци, зачей, Голятинским[3], бо як я буду писати Стройненским языком чисто,

*Нерозб. одне слово іноземного походж.

то в Ракувці, в Унгварі, в Голятині ото будут казати – се не наш язык, и, навпаки.

Я служил поки во Угочанском, во Марамарошском и во Берегском комитаті, говорил ті сами проповіди, но, чтоб мене вірники докладно порозуміли, я должен на каждом місти переписовати проповіди мои на язык дотычных вірников? Легко таже радити: "пишіть народным говором"*, – но прошу указати, котрый е тот "народный говор"*, так як днесь мині е народный говор Строянский, Фанциковский[4], Раковецький, Митраковецкий, Унгварский и пр.

На конец со взором фонетики лиш одно діло хочу примітити: якбы оти аргументи, которыми Вы оправдати желаете, на ділі основни были, то, несомнінно, французы, англичане и пр. давно бы были залишили стимологію и пріяли фонетику, тім боліе, бо сим народам больше пользы принесло бы, якбы писали, нпр., вмісто Borbeaux – Borbe* вмісто (...) – (....)**, як приносит Вам ото, ож пишете, нпр., вмісто дом – дім, вмісто очи – вічі* и пр.

И так, як в часы Котляревского русины, по моій думці, всі были єдного духа и єдного ума, бо не роз'єднали их ни правопись, ни мова, то якбы было се и до теперь так пообстало, то днесь интеллигенція руськая не тратила бы марно силы на боротьбу за правопись и за язык, но всю силу свою могла бы повертати против коренных врагов своих и на умственну и моральну пользу народа своего, который народ днесь та роз'єднана меж собов интеллигенція лиш паморочит.

Но довольно будет! Я и не думав только говорити про таки речи, в котрых я лиш слабый діллетант.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 1897, марта 10-го
Ваш ко услугам готов К.Юрій Жаткович

13

8 травня 1897 р.

Почтенный господине!

Разом подаю Вам откіт и на картку Вашу и на лист Ваш. У мене теперь не е такои книжки, котру я бы мав отослати Вам, бо во двох посылках я всі таки [книги] переслал Вам. Мні найліпше полюбилася повість Нечуя "Причепа", – лиш жаль, что оту токмо руський и грече-

*Підкреслено автором листа.
**Нерозб. два слова інтенсивно мокрі.

кого обряду чоловік може розуміти добрі и так не дае ся перекласти на мадьярский язык.

Твори Чайченка подобаються мині по строго нравственному и чисто религиозному духу, котрый то дух у украинских, особенно галицких писателей майже совсім не находится. Я не перевел ничого из Чайченка, так як не мав ко сему часу, а твори его не хотів дале задержовати у себе.

Мні за ото не подобается язык "Зорі" и "Житя и слова", бо я не привык вмісто каждой майже самогласнои буквы "е" читати. "Науку"[1] еще и я сам не получил, хотяй мині ото писали, что мая 5-го (на св. Юря) неотмінно появится. За історію теперь еще не знаю Вам что писати, бо у нас в гимназіях лиш одну історію учатся, и як бы такого об'єма любив достати руську історію.

Ож коли появится мой перевод "В поті чола", – не могу знати, так як редактор "Budapesti Hirlap" в перед хоче помістити нісколько повістей из него во "Budapesti Hirlap", чтоб так публика заинтересовалася цілим томом др. Франка[2]. От Федьковича я перевел "Стрілец", "Люба згуба", "Три як родни брати" и "Опрішок". От М.Вовчка "Свекруха", "Сестра", "Кармалюк" и порозсилав по разным газетам и часописям, но ож коли появлятся, такожде не могу знати.

Так як я далеко от Севлюша[3], где, Вы правду маете, найдоброе вино родится у нас, то могу Вам на Ваши вопросы точный отвіт дати, но сочу* Вам, напишіть во сим ділі или Александрови Кимаку, пароху в Севлюши, или Михаилу Каминскому, цисарскому нотарісви такожде в Севлюши. Кимакови можете писати по-руськи, а Каминскому по-німецьки. Каминский – руського попа сын, но по-руськи ледви ци знае письмо читати. Оба они мають винници. Адресы их туй додаю. (...)**

За "Темни духи"[4] и не догадуюся, котри могли бы быти, но и Вы, по-моему, не добрі догадуетеся.

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 1897, мая 8
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

14

4 грудня 1897 р.

Почтенный господине!

Я достаю так "Руслан"[1], як и "Прапор". "Руслан" мині не дуже подобать ся, бо окрем политики, мож казати, нич не е у нем, а за

*Тобто радиу.
**Нерозб. текст упорсьято мокро.

политику я читаю богато и так у мадьярских дневниках. По-моему, "Буковина" о много ліпше релагована, як "Руслан", "Прапор" дуже мене интерсуе, так як из него могу дознаты ся об относинах церковних в Галичині, што у нас сим часом совсім не знаеми.

Я еще сими днями зашлю передплату на "Вістник"*. Я уже бы був давно рад записатися у члени тов. им. Шевченка, но мои финансы так плохи были, ож не могол ем надіяти ся точно заслати у свой час внос членскій. Теперь, будьте ласкави, дати мене записати у члены от 1-го января 1898-го року и разом отписати, ож до якого речинця мае ся заплатити внос членскій?

Таку розправу написати у "Альманах"[2] Франка, яку Вы потребуете, я не могу написати. Раз по тому, что я еще николи не писав естетични розправи и не розуміюся на них, а другой раз, я, як Вы слушно назначили, не упознаю всю литературну діятельность др. Франка на только, оби я и краем оту цінити могл. Скорші ачей написав бы я невеличку розвідку под з[заглавіем] "Др. Франко и угорски русини", у которой поговорив бы я о том неотрадном явленіи, ож др. Франка и по имню пока не упознают на Угорской Руси, и што угорски русини хиба лиш из мадьярских перекладов твори др. Франка будут знати што за него.

Я уже читав був мало из повісти "Для домашнього огнища" у "Житі и слові" и уже тогды ладив ся перекласти оту. Можете таже знати, что оповістка Ваша за друковане сеи повісти дуже нарадовала мене. Я як достану І-ый том "Казок"[3] и перечитаю их, то напишу у яку мадьярску газету розвідку про них, и як ото появит ся, то непремінно перешлю еи Вам.

Мене найлутше сердить "Наука", но не могу нич удіяти. Я не раз, и не два рази представляв уже редакторови, ож яка мае быти часопись для нашого народа, заслав ем ему и одно число "Селянина", обы мав примірник, но все ото обостало без уваги. Мні ся так здае, ож редактор "Науки" хотя е мой товариш и бывший соцкольник, так судить, ож сельській священник не повинен розума додавати греміальному священнику, бо то саме за ото, бо греміальний священник уже мае "премудрость Соломонову".

Я теперь перекладую повість М.Кордубы "Грядуче поколініе", што, так гадаю, дуже буде любити ся мадьярской публиці. Будьте таже ласкави подати ми адрес М.Кордубы[4], обы я мог упросити от него позволеніе друковати переклад.

Я бы дуже любыв мати, а хоть лиш перечитати подручник практичного богословія и церковного права, яки православни, (а не

*Тобто "Літературно-науковий вісник".

латински) богословы учатся у духовных семинаріях. Може они найдуться у Вашей бібліотеці и так могли бы Вы визичити их мині. Наконец, будьте ласкави, отписати мині, котра е найновіша и найосновнійша написана історія велико-русской литературы, где бы мож еи достати и яка еи ціна?

В прочем с отличным почтеніем
пребываю в Стройні 1897, дек. 4-го
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

15

1 квітня 1898 р.

Почтенный господине!

Дуже дивлюся, ож Вы не достали мой лист. Зміст его сей быв: я не могу розширити мою статю для "Альманаха"[1], так як ничім еи розширити. Из моих перекладов, як я уже и писав быв Вам, до теперь не появилися лиш "Грицкова школьна наука" во "Budapesti Hirlap", яко (...)* из "В поте чола" и "Свекруха" М.Вовчка во "Magyar Szemle"[2]. Розвідка моя о мало-руской литературі уже 1 1/2 рока там е у редакціи "Magyar Szemle", хотя й редактор сеи часописи дуже похвально писав быв мні про ню. Итак, переклад "В поте чола" и "Про домашное огнище" там е у редактора "Budapesti Hirlap" повісти (числом 5) М.Вовчка и Федьковича у редакціи "Lejobb Konyvek"[3], "Украдене щастя", "Кам'яне сердце", "Учитель" и "Торговля из жемчугами" там суть у поединоких директоров театральних, а (...) (...)** у моем бюрку. Ож коли появлять ся и будут представлени, я сам не могу знати.

У "Записках"*** я май ціннов держу розправу о положеніи білого духовенства в Россіи XVIII ст.[4] За "Анти"**** я уже читав много, и так в розправі Грушевського мало надыбав нового. Праця Пыпина[5] за ото мні пильно нужна, бо Мадьярска Академія наук повірила мні оту перекласти, но переже маю для показа представити переклад одного параграфа из сеи праци. В ділі "Вістника" я совсім сгожую ся из критиков, што во "Буковині" була написана.

Стрипский[6] повернув быв до мене и быв туй за одну добу, но ми за Вас не мали нагоди говорити. Я лиш любив бы знати, что понудило

*Перооб. одне слово.
**Перооб. назва латинською мовою.
***Тобто ЗНТШ.
****Йдеться про працю М.Грушевського "Анти".

Стрипского лишити Львов, хотя он, як мині ся здає, непосідячои натуры чоловік.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 898, апр. 1-го
Ваш ко услугам готов. К.Юр.Жаткович

16

21 квітня 1898 р.

Почтенный господине!

Я на подани Вами вопроси, на жаль, лиш по части могу подати отвіт. Одна часть бо сих вопросов така, ож я уже подав на них отвіт во моем "Етнографическом очеркі угро-русских"[1] и так не маю охоты на ново переписовати ото. На другу же часть вопросов лиш так могол бы я подати серьозный отвіт, як бы у мене были нужни юридични, статистични подручники и различни справозданя об науковых заведеніях, заведеных межи угорскими русинами.

Діло русинов теперь иде, очевидно, до ліпшого, так як не лиш правительство и вся суспольность интересуется матеріальным и духовным возрожденіем русинов, но, что главніше, и світска интеллигенція русинов почала уже заниматися справами своего народа, што переже не бывало. Угорски русини при помочи правительства и суспольности желают возродитися и за ото не бажають вступати в нияку сполку со галицкими русинами и не потребують из части сих ни помочи, ни поддержки. Угорски русини нич не знають за ото, як стоять русини во Галичині под взглядом просвіти, политичних и економичних видносин и не интересують ся совсім, бо знают, ож их положеніе во всяком напрями отмінное есть от положенія русинов я Галичині и ож так и не единакий способ нужный для возрожденія их духовного и матеріального.

Угорски русини до теперь не мають еще нияких товариществ для матеріального взаімопомоществованія, но правительство праве теперь готует путем закона завести взаимно-кредитни сполки як и консумацийни сполки, хотя руський народ еще не свідомый до теперь до самопомоществованія.

Сим часом во мадьярском сеймі не засідать ни один посол руской народности, што ото е вина, ож богатых русинов не е, а без великих грошей у нас не можно кандидоватися на посла. Угорски русини таку участь могут мати при выборах, як и други жители Угорщини, бо у нас вотум мае каждый, ко платить 5 зол[отих] державного податку. Во

комитатских радах русини мают, хотя й не соотвітно своему числу, заступников*, чому ота е причина, ож народ легко дает ся извезти при выборах жидам, котри не хотять допустити до рад комитатских священников. Угорски русини – народ, не мауть ніякого политичного віроісповіданія, а при выборах все голосують за правительственного кандидата, бо "ото царски посли"**, – говорят им.

На Угорской Руси до теперь еще не было чувати ни за страйки, ни за социалистически рухи. Угорски русини на подстави своих нарічій бажають сочинити всім приступний литературний язык и так не хотять брати нич от сусідов.

Я еще и до днесь не достав XXII том "Записок". Днесь затнав я книгопродавцеви 14 зол[отих], 50 кр[ейцарів], оби мині прислав працу Пыпина.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 898, апр. 21
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

17

12 жовтня 1898 р.

Почтенный господине!

Туй посылаю Вам "Александерку"[1]. Е се собственность Андрея Буцко, господаря во Келечині[2]. Он, як его священник мині пише, не хоче продати сю книгу, и, за ото, як не будете еи уже потребовати, будьте ласкави, навернути оту мині, обы я еи отослав назад властителеви. Книга ся, як пише Келечинский священник, из Галичини перейшла колись на Угорщину.

Моя (...)*** все еще не дае мині ходити и так, на жаль, и не могу быти концем сего місяця на Ваших празднествах у Львові. Исидор Мустянович[3], бывши у мене минувшого тыжня, говорив, что он из несколько товаришами своими наміряет у Львові быти на Ваших празднествах[4]. За Стрипского сим часом ничого не знаю и так не могу сказати, где и чім е он теперь.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 898, окт. 12-го
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

---

* Тобто представників.
** Підкреслено автором листа.
*** Одне нерозб. слово – назва хвороби.

18

16 вересня 1899 р.

Почтенный господине!

Благодарю Вас за присланную мні брошюру про руський университет и за 2 томы "Вістника". Перечитав я уже уважно Вашу статю "Причинок до історіи зносин Галицких и Угорских русинов"[1] и на оту я не много маю что примітити.

Я, як Вам ото уже давно видомо, – русин, т.е. твердо стою при самостойности мало-руського народа и языка, но, однако ж, и я тых думок, со малым изятием, яких е автор письма, поданного 17.5.897 р. ко Вам[2]. Я так вижу, ож коренний и чистий мало-руський язык е тот, котрым писали Шевченко, Вовчок Марк, и Федькович, чеи твори наш народ совсім так добрі розуміе, як "Неділю"[3]. А сей язык далеко отстоит от языка теперішних Ваших письменников, котрых наш народ и по полу* не може зрозуміти. У нас лиш таким языком и такою правописю мож полезно писати, як "Неділя". За фонетику не буду говорити, бо я тои гадки, ож який славлянский язык не хоче придержоватися етимологіи, то найрозумніше перейти на латинску азбуку.

Працю Biedermana "Die Ungarischen Ruthenen"[4] еще 1898 р. позичив от мене Г.Стрипский, но еще и до днесь не навернув еи. Як скоро достану еи назад, то позычу ее Вам на який час, бо продати не могу, понеже мені би не мож другий примірник достати уже у антиквара.

Як Вы лиш только желаете от мене, обы Ваша брошура[5] появилася под моею фірмою, то я на се радо пристаю и лиш только желаю, обы брошура не была фонетиков друкована. "Руслан" теперь уже порядочно приходить, даруйте, ож я Вас беспокоил про него.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 899, сент. 16
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

19

25 грудня 1899 р.

Почтенный господине!

Лиш днесь прислав мині Стріпскій Biedermana и так и я лиш теперь могу переслати его Вам. Я не филолог и так не могу судити за працю

*Тобто і наполовину.

Верхратского, но однако же так суджу, что он дуже прислужився филологам-славистам, особенно через "Словарець"[1].

Дуже ми ся подобала "Передмова" др. Франка во "Апокрифах"[2]. Благодарю Вас за си книги, як и за "Анекдоты"[3], из котрых я хочу немало подати во угорских юмористических часописах. Присланни 2 томи "Вістника", "Анекдоти" и "Апокрифи" теперь у др. Сабова суть.

А за "Александерку"[4] что чувати? Коли могу надіятися на ню?

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 898, дек. 25
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

20

15 лютого 1901 р.

Почтенный господине!

Щиро дякую Вам за присланни мні книги и перепрошаю Вас, ож лиш теперь пишу Вам и посылаю "Календари"[1] и "Листок". Я за ото ся опоздыв, бо хотів ем Вам подати адрес Стріпского, но, на жаль, и до днесь не могол я его достати от тых, от которых ем просив. Адрес др. Цамбеля"[2] сей: Nagusagos Ds. Cambel Samu ministeri titkai urnak: Budapest. Ministerel nökseg.

Я не могу Вам послужити числами "Світа"[3], "Нового світа"[4], "Карпата"[5], "Неділі" и "Науки", понеже я не зберіг ани одно число из них. И "Листок" уже от больше роков не даю доношовати*. Из "Совы"[6] маю 4 числа (больше и не появилося), но оти взяв еще літом Стрипский; не знаю, коли их наверне мні.

Не могу Вам подати біографію Павловича[7], понеже я из его біографіи лиш только знаю, сколько подав шематизм епархіи Пряшевской[8]. Як хочете достати рукопись Лучкая[9], то писати маете просто на имя епископа Фирцака.

Я теперь перекладую "Пестрые рассказы" Чехова. У нас, на Угорщині, теперь найпопулярный писатель русскій е Чехов, а за ним Потапенко[10].

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні 901, февр. 15-го
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

*Тобто передплачувати газету.

21

28 березня 1903 р.

Почтенный господине!

Окрем сих речей посылаю я Вам днесь через пересылку оти 200 корон, котри Ваша пани на мое имя еще марта 20-го прислала была Вам.

А теперь в Вашем личнои интересі ото сочу* Вам, оби Вы чім скорше выбралися из Угорщини, и особенно обы Вы не показовалися туй на нашей околиці – на Угорской Руси, если не хочете мати неприємности со угорскими властями. Ож по який причині могли бы Вам постигнути неприємности, ото я лично могу Вам розповісти у Львові, куда концем місяця мая надіюся загостити. Я сам уже до теперь два протоколы исписав о моих сношеніях с Вами.

Я бы быв дуже рад видітися с Вами и поговорити, но мушу предостеречи Вас, бо мині бы совістно было, як бы про мое мольчаніе Вам неприємности постигли.

С отличным почтеніем пребываю во
Стройні 1903, марта 28-го
Ваш ко услугам готов К.Юр.Жаткович

22

14 липня 1903 р.

Почтенный господине!

Понеже я не могол, як надіялся, лично во Львові розповісти Вам справу оп протоколах, снятых з мене, то опишу си.

Коло 20-го января в газеті "Magyarorsag"[1] появилася обширна статя безименного автора, в которой по поводу того, ож брат Юр. Венелина достал гроши из Россіи, обширно была написана біографія Венелина и при сем зазначено, ож який твердий москаль был Венелин. Но не доста сего. Автор и ото описав, ож Вы подобный москаль и як емиссарій московскій ходите от больше годов по Угорской Руси и туй творите московску пропаганду и оту уже грошами подпераете, як ото поводують присланни для брата Юр. Венелина гроши.

На сю статю правительство приказало старості Балайтію перевезти слідство. Балайтій насам перед пошол до В|еликои| Тибавы[2] и снял протокол, ож кто и колько грошей дал брату Юр. Венелина. Дознавши-

*Тобто радиу.

ся туй, ож я передал гроши, прийшол до Стройни и снял с мене протокол з ним: кто, на что и як собрал си гроши. Се было 27-го января.

Марта 17-го по другій раз явился Балайтій для протокола у мене и спитав: кто Вы, колько раз были Вы на Угорщині и у мене, что Вы туй робили, где и коли познайомился я с Вами. При сем поводі казал он мні, оби я сочив Вам не ходити по Угорщині, а особенно на Угорской Руси. Ож что дав я в протоколи, ото и Вы самі можете добрі знати.

Гроши, что я удав за Ваши письма и пр. и слова не суть варти, приміруючи оти ко Вашим услугам для мене. Шематизм еще и до теперь не появился, хотя еще концом минулого року мав появитися. Якколе появится – пошлю его Вам.

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 903, юл. 14
Ваш ко услугам готов Юр.Жаткович

23

29 липня 1904 р.

Почтенный господине!

Появилася у нас по-мадярски праця "Історія греко-католических приходов комитата Бережавского до конца XIX столітія". Автор книги Федор Легоцкий[1], извістний у нас историк и археолог, неоцінену прислугу сділал сею своею працею историкови угорских русинов, так як праця его есть скарбовна найинтерессантних культурных и економичных даных, черпаных автором из первородных жерел. Книга мае 170 листов великои 8-ки и дви иллустрацій: монастир Мукачевский и кріпость Мукачевская. Зазначу, ож се не е на ділі історія, лиш собраніе даных ко історіи приходов наших.

Еще на весні достав быв я из Львова брошюрку "Угорски русини в свитле мадярскои урядовои статистики". Написав Стефан Томашівский[2]. Понеже Вы тим часом еще не были дома во Львові, то я не знаю, кто мні оту брошюрку прислав и так, кому маю за ню дяковати? Любив бы я знати, кто е той п|ан| Томашівський и где научився по-мадярски, бо по брошюрці ото вижу, ож знае по-мадярски.

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 904, юля 29
Ваш ко услугам готов Юрій Жаткович

24

29 березня 1905 р.

Почтенный господине!

Дуже бы я Вам вдячный был, як бы Вы ласкави были заказати діля мене у Вашей книгарни: **"Поученіе Владимира Мономаха дітям"**[*1] на найновійшем изданіи со коментарем. Я бы хотів написати о сем "Поученіи" одну розвідку по-мадьярски.

С отличным почтеніем пребываю
во Стройні 1905, марта 29
Ваш ко услугам готов Юрій Жаткович

25

12 жовтня 1905 р.

Почтенный господине!

Перечитавши "Переднє слово" к 1-му тому "Коломийок"[1], осмілюся вручати Вам на увагу дві речи.

На XVI стр. пишете Вы, ож "коломийки числять за собою що найменше одно столите житя". Знаючи ото из достовірних исторических жерел, ож "коломийка", як танець, во моді была, нпр., в Семиграді[2] уже во XVII віку знайомый був на княжеском дворі, и, знаючи, ож танець не може быти віком старший як співанка, на котру танець иде, то я ото думаю, што "коломийка" старше о много, як один вік.

Я написав був по-мадьярски розвідку про "коломийку", котра то розвідка появилася в албумі газеты "Karpat Lapók"[3] за рок 1903.

Под (...)[**] из "невірно записаних коломийок" Вы при слові "гусоші" подали знак вопросительный (?), – як бы Вы не знали, что значит се слово. Се слово произходит из мадьярского "huszas" и значит "двадцятник", – буквально, но на ділі значит таку сребряну монету, из которои 3 штуки ишли на один золотый, т.е. были вартості 33 кр.

Таку интересантну для нас книжку як корреспонденція Головацького[4] я еще до теперь не читав и за ото не могу Вам доста дяковати за ню.

В прочем с отличным почтеніем
пребываю во Стройні окт. 12-го, р. 1905
Ваш ко услугам готов Юрій Жаткович

---

[*] Пiдкреслено автором листа.
[**] Перозб. одне слово.

26

3 листопада 1906 р.

Почтенный господине!

Я бы хотів написати розвідку о "Русской Правді", но там суть слова, котри я не могу потолковати и котри не находжу во словарі.

За ото прошу Вас, будьте ласкови, отписати мні, что значать слова: 1) тивун; 2) мечник; 3) ізгой; 4) полоть; 5) ногатій; 6) убірка (пшона); 7) головок (солі); 8) вирник; 9) отрок; 10) перекладный; 11) метальник; 12) зсадный; 13) стаєнный; 14) конюший; 15) ратайный; 16) рядович; 17) смерд; 18) холоп; 19) пістун – пістунка; 20) варяг; 21) кун; 22) "продажа" (за обиду); 23) служник; 24) борт – бортна земля; 25) огнищан; 26) дітский; 27) "вязебного" 10 кун".

Прийміть же тепер сердечну подяку
за Ваш труд, с которою пребываю
в Стройні 1906, нов. 3
Ваш ко услугам готов Юрій Жаткович

27

26 вересня 1912 р.

Почтенный господине!

Щиро дякую Вам за присланни мні "Записки"[*].

Може уже был у Вас Евг. Перфецкій[1], вертаючи от нас. Мы всі дуже полюбили его, як дуже симпатичного и щирого чоловіка. Юля 3-го гостив у нас п. Василь Цимбал из Кіева[2].

Я літом все на дворі пребываю, и так сего літа я лиш коротку розвідку написав для альбома в честь др. Ив.Франка[3], котору Вы ачей уже читали и переклав из мадьярского одну мою историчну розвідку для нашого "Місяцеслова" на р. 1813[**].

С отличным почтеніем пишуся
в Стройні 1912, сент. 26
Ваш ко услугам готов о. Юрій Жаткович

---

[*] Тобто ЗНТШ.
[**] Так в оригінали, насправді має бути: "за р. 1913".

ПРИМІТКИ

1

1. На пропозицію В.Гнатюка Ю.Жаткович переклав з угорської мови свою працю "Етнографическій очерк угро-русских", яка була опублікована в "Етнографічному збірнику". – Львів, 1896. – Т.2.

2. Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка. Існувало у Львові з 1873 року як літературне товариство. У 1892 р. перетворене в Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка. Проіснувало у Львові до 1939 р. Видавали "Записки Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка" (ЗНТШ), "Літературно-науковий вісник" (ЛНВ) та багато українськомовних журналів та альманахів, наукові та літературні праці.

2

1. Мустянович Омелян, закарпатський письменник. Працював у селі Кушниця (тепер Свалявський район Закарпатської області), а згодом – писарем Ужгородської консисторії.

2. Одне з перших і найбільш масових літературно-просвітницьких товариств на Закарпатті (1866–1902).

3. У рецензії на працю Є.Сабова І.Франко, відзначивши позитивні моменти "Хрестоматії": (виписки із творів закарпатських поетів і письменників XVI–XVIII ст., історичних документів), піддав справедливій критиці її недоліки, що містилися у публікації. Зокрема він вважав, що "Хрестоматія" "не дає учням ніякогісінького поняття про цілість южноруської мови і літератури і котрих заставляє думати, що Угорська Русь, то щось осібне від Галичини і України". – "Житє і слово". – Львів, 1894. – Кн.2. – С.304.

3

1. Антонович В.Б. Очерк истории великого княжества Литовского по актам с 1500 по 1648 год. – К., 1863.

2. Франко І. Варлаам і Йоасаф. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія. – Львів, 1897.

3. Банат – історична область в Південно-Східній Європі. Перебувала у складі Австро-Угорщини. Тепер західна частина входить до складу Югославії, східна – до Румунії.

4. "Листок" – релігійно-літературний двотижневик, який видавався Є.Фенциком (1844–1903) в Ужгороді в 1885–1903 рр.

5. Дусина – село Свалявського району Закарпатської області.

4

1. Голятин – село Міжгірського району Закарпатської області.

2. Див. лист. 1, прим. 1.

3. "Новое время", щоденна російська газета. Виходила в Петербурзі 1868–1917 рр. під редакцією О.С.Суворіна.

4. Іловайський Д.І. (1832–1929), російський історик дворянсько-монархічного напряму.

5

1. Фатула Михайло, селянин із Стройного, від якого Гнатюк записував фольклорні матеріали.

2. Йдеться про видання: "Порабощаемый народ". Издание ред. журнала "Житє і слово". – Львів, 1895. Це анонімна брошура про переслідування української культури в царській Росії. Автором її був Б.Д.Грінченко.

3. Тобто відзначення 1000-річчя Угорської держави.

4. Очевидно йдеться про працю М.І.Петрова (1840–1921), українського літературознавця.

5. Повісті Осипа Федьковича. З попереднім словом про галицько-руське письменство Мих. Драгоманова. – К., 1876.

6. Чопей Ласло, український письменник і філолог, вчитель гімназії в Будапешті. Редагував підручники для українських шкіл Закарпаття, склав українсько-угорський словник (1883).

7. "Діло" – газета, орган "народовців", яка виходила у Львові в 1880–1939 рр.

8. "Pesti Naplo" (Пештський щоденник" – угор.), газета. Видавалася 1850–1939 рр. в Будапешті.

6

1. Франко І. В поті чола. Образки з життя робочого люду. – Львів, накладом Ольги Франко, 1890.

2. Див. вступну статтю.

7

1. Мова йде про протест – "І ми в Європі", опублікований в журналі "Житє і слово". – Львів, 1896. – Т.V. – Кн. 1. В радянський час вперше опубліковано в: Іван Франко. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – К., 1986. – Т.46.– Кн. 2. – С.339–350.

2. Корректура праці "Етнографическій очерк угро-русских".

3. Мала Бистра – тепер село Нижній Бистрий Хустського району Закарпатської області.

4. Верецьки – тепер село Верхні Ворота Воловецького району Закарпатської області.

5. Волівець – місто, центр однойменного району Закарпатської області.

6. Главачек Франтішек (1876–1972), чеський письменник, літературознавець і журналіст. Був особисто знайомий з І.Франком, В.Гнатюком, М.Павликом, Ю.Жатковичем.

7. Огоновський О.М. (1833–1894), український літературознавець, критик і письменник, професор Львівського університету. Автор "Історії літератури руської", що друкувалася в "Зорі" протягом 1886–1894 рр. У 1887–1894 рр. вийшла у Львові окремим виданням у шести томах.

8

1. Див. лист 1, прим. 1.

2. "Budapesti Hirlap" ("Будапештські новини" – угор.), газета.

3. "Буковина" – українська газета. Виходила у Чернівцях та Відні (1885–1918). До 1897 р. мала демократичний характер. Першим її редактором був Ю.Федькович, з 1895 по 1897 р. – О.Маковей.

4. Йдеться про працю українського етнографа, фольклориста, письменника і педагога М.Т.Симонова (1823–1900) "Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О.В.Марковича і других. Спорудив М.Номис". – СПб., 1864.

5. Головацкий Я.Ф. Народные песни Галицкой и Угорской Руси. – М., 1873. – Тт. 1–4.

6. Исторические песни малорусского народа с об'яснениями Вл. Антоновича и М.Драгоманова. – Женева, 1874–1875. – Тт. I–II.

7. Драгоманов М. Малорусские народные предания и рассказы. – К., 1876; Його ж: Нові українські пісні про громадські справи (1764–1880). – Женева, 1881; Його ж: Політичні пісні українського народу XVIII–XIX ст. – Женева, 1885. – Ч.1.

8. "Славянские известия" – журнал, орган Петербурзького слов'янського доброчинного товариства. Виходив щотижня 1889–1891. У 1892 році видання перетворено у "Славянское обозрение".

9. Нечуй-Левицький І.С. (1838–1918), український письменник демократичного напряму.

10. Чайченко – Б.Д.Грінченко (1863–1910), український письменник і літературознавець.

11. "Magyar Szemle" ("Угорський вісник") – щотижневик. Видавався у м. Будапешті 1888–1906 і 1927–1944 рр.

9

1. На прохання В.Гнатюка Ю.Жаткович написав свою коротку "Автобіографію", відомості з якої Гнатюк використав для статей про закарпатського історика та етнографа, вміщених в галицьких часописах.

2. "Просвіта" – культурно-освітня громадська організація, заснована у Львові (1868–1939), яка зіграла важливу роль в історії української культури.

3. "Житє і слово" – літературно-науковий і громадсько-політичний журнал демократичного напряму. Виходив у Львові 1894–1897 рр. під редакцією Івана Франка.

10

1. Лист датовано В.Гнатюком.

2. "Зоря" – ілюстрований літературно-громадський двотижневий журнал. Виходив у Львові 1880–1897 рр. У 1885 р. ж. "Зоря" став власністю НТШ.

3. "Етнографічний збірник" – неперіодичний збірник фольклорних і етнографічних матеріалів. Видавала Етнографічна комісія НТШ з 1895 по 1929 рр. – Тт. 1–40.

4. "Місяцеслови" і "Календари" видавалися на Закарпатті протягом другої половини XIX – початку XX ст. Перший "Місяцеслов" видано "Пряшевским литературным заведением", заснованим О.Духновичем, у Галичині (Перемишль) в 1850 р. Із заснуванням "Товариства Василя Великого" ці видання публікувалися регулярно: з 1866 по 1901 р. їх видано понад 50. З них 1/4 – угорською мовою.

5. Див. вступну статтю.

6. Гебей Дмитро (1864–1931), адміністратор журналу "Листок".

11

1. Заклинський К.Г. (1857–1884), український історик, автор статті про козацькі літописи. Тут йдеться про його працю "Зношення цісаря Рудольфа II з козаками і їх участь у війні угорсько-турецькій в роках 1594 і 1595". – Львів, 1891.

2. "Kelet" ("Схід" – угор.), газета. Видавалася в Ужгороді.
3. Не встановлено, про що йде мова.

12

1. Качала Степан (1815–1888), діяч "народовської" партії.
2. Барвінський О.Г. (1847–1926), український історик літератури та педагог.
3. Стройне, Раковець – села Іршавського району Закарпатської області.
4. Фанчиково – село Виноградівського району Закарпатської області.

13

1. "Наука" – двотижневик москвофільського характеру. Видавалася в Ужгороді у 1897–1914 та 1918–1922 рр.
2. Див. лист 6, прим. 1.
3. Севлюш – з 1946 р. – Виноградів, центр одноіменного району Закарпатської області.
4. Йдеться про статтю В.Гнатюка "Темні духи на Угорській Русі". – "Буковина", 1897, № 81.

14

1. "Руслан" – українська газета клерикального напряму. Виходила у Львові в 1897–1914 рр.
2. Для "Альманаху" в честь 25-річного ювілею творчості І.Я.Франка Ю.Жаткович написав невеличку статтю під назвою "Угорські русини а ювілейний рік 1898".
3. Можливо йдеться про "Галицькі народні казки в Берліні пов. Бродського", опубліковані О.Роздольським в "Етнографічному збірнику". – Львів, 1895. – Т.І. – С.1–120.
4. Кордуба Мирон (1876–1948), український історик, голова історико-філософської комісії НТШ, професор Варшавського університету в 1925–1939 рр.

15

1. Див. лист 14, прим. 2.
2. Див. лист 8, прим. 11.

3. "Leyjobb Könuwem" ("Моя найкраща книга" – угор.) – серія популярних видань.
4. Не встановлено, про що йде мова.
5. Йдеться про наукову працю О.М.Пипіна "История русской этнографии" в чотирьох томах.
6. Стрипський Гіадор (1875–1946), закарпатський мовознавець, історик літератури, фольклорист, знайомий В.Гнатюка і Ю.Жатковича.

16

1. Див. лист 1, прим. 1.
2. Див. лист 15, прим. 5.

17

1. "Александрія" – легендарна повість про життя О.Македонського. Виникла в Єгипті, перекладена грецькою мовою у II–III столітті і в численних варіантах поширювалася також і на Україні. Збереглася у перекладах XVII–XXIII ст.
2. Келечин – село Міжгірського району Закарпатської області.
3. Див. лист 2, прим. 1.
4. Відзначення 25-річного ювілею І.Я.Франка.

18

1. Гнатюк В. Причинок до історії зносин галицьких і угорських русинів. – ЛНВ. – Львів, 1898. – Т.VII. –Кн. IX. –С. 162–178.
2. Не встановлено, про кого йде мова.
3. "Неділя" – журнал для угорських русинів. Видавався в 1898–1918 рр. в Будапешті міністерством сільського господарства Угорщини. Редактор – М.Врабель.
4. Biedermann H.I. Die Ungarische Ruthenen, ihr Wohngebiet, ihr Erwerb und ihre Geschichte. – Insbruk. 1862.
5. Очевидно йдеться про переклад Ю.Жатковичем на українську мову праці Е.Егана "Економічне положення руських селян в Угорщині", яка вийшла в 1901 р. накладом НТШ.

19

1. Верхратський І.Г. (1846–1919), український філолог, природознавець, діалектолог, письменник. Очевидно мова йде про його працю

"Початки до уложення номенклатури і термінології природописної народної". – Львів, 1864–1872. – Тт. 1–4.

2. Апокрифи і легенди з українських літописів зібрав, упорядкував і пояснив Іван Франко. Т.1. Апокрифи старозавітні. – Львів, 1896; Т.2. Апокрифи новозавітні. – Львів, 1899.

3. Можливо мова йде про: "Етнографічні матеріали з Угорської Русі". Т.2. Казки, байки, оповідання про історичні особи. Зібрав В.Гнатюк. "Етнографічний збірник". – Львів, 1898. – Т.IV.

4. Див. лист 17, прим. 1.

20

1. Див. лист 10, прим. 4.

3. Цамбель Самуел, діалектолог.

3. "Світ" – літературний тижневик. Видавався в Ужгороді в 1867–1871 рр.

4. "Новий світ" – продовження "Світа". Виходив 1871–1872 рр.

5. "Карпат" – щотижнева газета клерикального напряму. Виходила в Ужгороді в 1872–1882 рр. Редактор – М.Гомичков.

6. "Сова" – сатирична газета. Виходила в Ужгороді в 1871 році під редакцією Ф.Кімака.

7. Павлович О.І. (1819–1900), закарпатський письменник, поет і громадський діяч.

8. Шематизм – короткі статистичні довідники католицьких та уніатських єпархій. Містили відомості про релігійну структуру населення.

9. Лучкай М.М. (1789–1843), український історик та мовознавець.

10. Потапенко І.М. (1856–1929), російський письменник, автор численних оповідань з життя сільського духовенства, інтелігенції, українського селянства.

22

1. "Magyarorszag" ("Угорщина"-угор.) – газета; видавалася в Будапешті з 1861 р.

2. Велика Тібава – Тібава, село Свалявського району Закарпатської області.

23

1. Легоцький Федір (Теодор) (1830–1915), історик і археолог, автор численних праць з історії Закарпаття.

2. Томашівський С.Ф. (1875–1930), український історик, доцент Львівського і Краківського університетів. Мова йде про його працю "Угорські русини в світлі мадьярської статистики". – Львів, 1907.

24

1. Можливо інтерес до цього документа виник у Жатковича після знайомства із публікацією: Свенцицкій И.С. Поучение Владимира Мономаха детям. – Львов, 1902.

25

1. "Коломийки". – Тт. 1–3. – "Етнографічний збірник". – Львів, 1905–1907. – Т. XVII–XIX.

2. Семиградзя – Трансільванія, історична область Румунії.

3. "Kárpáti Lapok" ("Карпатський листок", угор.).

4. Студинський К. Корреспонденция Я.Головацкого (1850–1862). – Львов, 1905.

27

1. Перфецький Євген (1880–1947), український історик, дослідник історіографії Закарпаття. Від 1922 р. професор Братіславського університету.

2. Цимбал Василь. Ймовірно йдеться про вчителя із Звенигородки, який підтримував зв'язки із західноукраїнськими землями, одержував "Літературно-науковий вісник". (Див. ЦДІА України у Львові, ф.401. Оп.1. Спр. 3. Арк. 1–166).

3. Збірник "Привіт І.Франкові в 40-ліття його письменницької праці (1874–1914)" готувався у 1913 р., але через умови війни виданий у Львові лише в 1916 р.

Публікація Олега Мазурка